

Musik für Barbaren und Klassiker

Sean Dower / Staalplaat Soundsystem / Joris Van de Moortel / Els Viaene / Stevie Wishart

24.04.2010 → 12.06.2010

Musik für Barbaren und Klassiker doorbreekt de traditionele grenzen tussen concerten, geluidsinstallaties, beeldend werk en muziek. De tentoonstelling creëert zo een plek waar de dynamische uitwisseling tussen performance en ruimtelijkheid centraal staat.

Sean Dower

In de late jaren tachtig volgde Sean Dower een opleiding als beeldhouwer aan de Camberwell School of Art in Londen. Hij was toen al actief als drummer en performer in de noise- en industriële scene, en vandaaruit groeide zijn interesse voor performance art. Van 1988 tot 1992 maakte hij deel uit van het Bow Gamelan Ensemble, een performancegezelschap dat bekend stond om zijn uitbundige happenings en percussie-acts op industriële sites in Europa, Japan en Amerika. Na 1992 nam hij deel aan het residentieprogramma van de Rijksakademie in Amsterdam. Zijn werk werd onder meer getoond in Matt's Gallery in Londen, het MOMA in New York, W139 in Amsterdam, Queensland Art Gallery in Brisbane, Timothy Taylor Gallery in Londen en Tate Britain in Londen.

In zijn beeldende praktijk test Sean Dower vaak de performatieve en sculpturale mogelijkheden uit van film, fotografie en geluid.

Zijn meest recente werk, *Ground Control*, werd speciaal ontworpen voor deze tentoonstelling. Een witte personenauto met groen geschilderde ruiten staat te trillen omwille van de lage frequenties die binnenin afgespeeld worden. Het resultaat is een oneigenlijke mix van elementen afkomstig uit verschillende subculturen, waardoor er bijvoorbeeld verrassende parallellen opduiken tussen noise, DIY en car tuning.

The Brown sound is een bruine vinylplaat met ruis waarvan sommige frequenties zo laag gaan dat het menselijke oor ze niet langer kan horen. Toch is er sprake van een effect op het menselijke lichaam, tenminste als men een illustere urban legend uit muzikantenmiddens mag geloven. 'Brown noise' wordt verondersteld de darmen te doen verslappen en braakneigingen te veroorzaken, en wordt hier voorgesteld als een scatologische tegenhanger van het meer gedistingeerde Stendhal-syndroom (een appelflauwte omwille van de overrompelende schoonheid van kunst).

Next Door is een remake van een werk uit 1991. Een glas is aan de muur vastgemaakt, schijnbaar als uitnodiging om af te luisteren wat er aan de andere kant van de muur gezegd wordt. De toeschouwer krijgt echter een onverstaanbare tape te horen, hoogstens herkent hij/zij een Franstalige spreker, die met het nodige aplomb staat te oreren. Hoeveel de toeschouwer er ook bij fantaseert, de ware toedracht van zijn woorden blijft in het ijle hangen.

De video *33 1/3 rpm* toont een animatie van twee roze bollen die ronddraaien in het luchtledige, terwijl bij elke rotatie het schrapende geluid van een pick-upnaald harder doorklinkt.

In de video *Automaton* improviseert percussionist Steve Noble op een drumstel in een uitgepuurde witte filmstudio, terwijl een high-definitioncamera de curves en het metaal van het instrument minutieus begint af te tasten. In een langzame panning ontwikkelen de drummer en camera een intrigerende dialoog met elkaar: de één op basis van snelheid, variatie en ritme, de andere op basis van een uitgetekende, beheerste en elegante draaibeweging.

In de ruimte naast het bureau hangt het werk *Shelter*, een compositie van beelden die hij maakte tijdens een concert van de gelijknamige Straight Edge/Hare Krishna-band in Londen. Ook hier staan de codes van een subcultuur centraal. Wat lijkt op agressief gedrag, is eerder gekanaliseerde energie; wat lijkt op een drugs- of drankroes, is in feite groepsgevoel en spiritualiteit.

Joris Van de Moortel

Joris Van de Moortel volgde een opleiding beeldhouwkunst aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten in Antwerpen. In 2009 was hij laureaat aan het HISK in Gent. De voorbije jaren liet hij zich opmerken met sterke en coherente bijdragen aan tentoonstellingen en kunstbeurzen in binnen- en buitenland. Zijn werk was onder meer te zien op de Armory Show in New York (2010), op Volta in Basel (2009), in Hoet-Bekaert Gallery in Gent (2008) en in De Singel in Antwerpen (2008). In datzelfde jaar was hij tijdelijk verbonden aan het Departement Architectuur van de Universiteit van Gent, in het kader van een onderzoek naar monografische musea.

Creatie en destructie liggen soms dicht bij elkaar in de sculpturen en installaties van Joris Van de Moortel. Toch krijgt de toeschouwer tegelijk de indruk dat de kunstenaar erg trefzeker en overtuigd te werk gaat: het werk blijft een ingehouden, samengebalde energie uitademen. Elk afbreken betekent meteen weer opbouwen, als bij een organisme dat zichzelf voortdurend regenereert, zodat er niet echt sprake is van een begin, midden en eind in het werk.¹ Dit betekent niet dat de kunstenaar de vormen laat woekeren, integendeel. Wat bijvoorbeeld opvalt is de vaak erg nauwe aaneensluiting tussen een vorm en zijn omhulsel. Deze pendelbeweging tussen vernietigen en beschermen, tussen openbreken en bekisten, geeft zijn werk een sterk autonoom karakter.

In *Netwerk* presenteert hij twee vakkundig geïsoleerde vormen die volume en explosiviteit oproepen. Bij de sculptuur *Hit the snare, don't you dare* zit een drumkit opgesloten in een nauw bemeten witte architecturale vorm. Bij een tweede sculptuur *One hit makes it split*, is de glazen bekisting van het werk volledig versplinterd geraakt door een ongemeen luide knal van de versterker. Joris Van de Moortel stelt zijn installaties en sculpturen wel vaker bloot aan het grootste geweld. Het is alsof hij wil aangeven dat ze onder de barsten, het gebroken glas en het gesampled timmerwerk misschien wel een kern bevatten die de grootste schokken kan doorstaan: een turbulentie, een bulldozer, een gewerschot, ... maar ook de aanhoudende stilte en het isolement van een tentoonstellingszaal.

Stevie Wishart

Stevie Wishart is een componiste die geluid en compositie studeerde aan de Universiteit van Cambridge & Oxford en aan de Londense Guildhall School for Music. Aanvankelijk specialiseerde ze zich in het bespelen van historische instrumenten zoals de draailier. Vandaag componeert en improviseert ze met laptop, viool en stem. Eigen aan haar muzikale parcours is dat ze voortdurend op zoek gaat naar nieuwe mogelijkheden om akoestische en elektronische geluidsbronnen op elkaar af te stemmen.

¹ Zie Oscar van den Boogaard, *Hisk reports studio visits*, 2008

The Sound of Gesture

Onlangs verbleef ze in residentie in het Zentrum für Kunst und Medientechnologie in Karlsruhe, om nieuwe sensoren en software voor viool en computer te ontwikkelen. Tijdens het spelen brengen de sensoren haar bewegingen gedetailleerd in kaart. Deze data worden doorgestuurd naar de computer en door de software bewerkt. Op die manier kan ze de weergave van het geluid van haar viool tijdens het spelen manipuleren, bijsturen en ontdebelen, zodat er een voortdurende wisselwerking tussen akoestische en elektronische klanktexturen ontstaat. Het komt erop neer dat de muzikante tegelijk een zichtbaar (akoestisch) en een onzichtbaar (digitaal) instrument bespeelt. Bedoeling van *The Sound of Gesture* is het publiek in te wijden in de complexe mogelijkheden van deze technologie, zodat het effect van haar bewegingen makkelijker te volgen en te voorspellen zijn. Zoals een pianist spanning opbouwt door zijn handen op te heffen voor hij de toetsen van zijn instrument aanraakt, zo wil Wishart de toeschouwers aantonen hoe haar nieuw ontwikkelde spelmethode gedecodeerd wordt. Zo kunnen ze, op aangeven van haar bewegingen, anticiperen op de transformatie van de vioolklanken.

The Sound of Gesture valt uiteen in verschillende onderdelen. In *Mono-Stereo Study No. 1* toont ze hoe haar bewegingen van haar arm het geluid van haar vioolsolo doen alterneren tussen mono en stereo, zodat de draagwijdte van de klank continu varieert.

Frozen Particles deconstrueert de verschillende lagen van de interactie tussen geluid en beweging. Een eerste scherm speelt de partituur en annotaties van het stuk af, een tweede toont de klank zoals hij op het scherm van de laptop verschijnt, terwijl op een derde scherm de muzikante zelf in beeld komt. Het stuk zelf toont hoe Stevie Wishart zorgt voor het solospel en voor de digitale orkestratie, laverend op grens tussen compositie en improvisatie. Via de sensoren kan ze noten bevriezen, samples genereren, het volume bijsturen, echo's creëren, ...

In een gesprek met Ludger Brümmer, hoofd van het Institut für Musik und Akustik aan het ZKM, gaat ze dieper in op de muzikale consequenties van de apparatuur die aan de basis ligt van *The Sound Gesture*.

Slow Motion is een compositie die een tijdsvacuüm oproept, het beeld van een muzikante die gevangen zit in een feedbackloop tussen instrument en computer.

Staalplaat Soundsystem

Staalplaat is een platform dat sinds begin jaren tachtig gespecialiseerd is in geluidskunst en experimentele releases. Het werd opgericht door Geert-Jan Hobijn, een Nederlandse ontwerper, curator en geluidskunstenaar. In 2000 richtte hij Staalplaat Soundsystem op. Dit kunstenaarsinitiatief, waar de Berlijnse curator Carsten Stabenow en de geluidskunstenaar Carlo Crovato zich later bij voegden, realiseert geluidsinstallaties of interventies die zich vaak afspelen in de publieke ruimte, en geregeld het karakter van een happening krijgen. Voorbeelden zijn: een stuk voor meer dan honderd wasmachines, een ballet voor twaalf boenmachines, en een opdracht voor honderd ventilatoren. *Floating Islands* is een installatie die eerst op de Spree in Berlijn, en daarna op de Leie in Kortrijk te water gelaten werd: een drijvend orkest van fluiten gemaakt uit PET-flessen, die aangedreven werden door motoren van stofzuigers.

The Ultrasound of Therapy

The Ultrasound of Therapy is een work-in-progress dat bedacht is toen Staalplaat Soundsystem uitgenodigd werd voor een project in een locatie die vroeger dienst deed als hospitaal, meer bepaald een 19de eeuwse *salle de malade* in Rijsel. *The Ultrasound of Therapy* is een entiteit die zich aanpast aan de individuele noden van elke 'patiënt', zoals dat ook gebeurt in een ziekenhuis. Elk bezoek begint met een diagnose. Op basis van een vragenformulier krijgt elke bezoeker een geïndividualiseerde behandeling voorgeschreven. De 'therapeut' neemt de patiënt vervolgens mee naar een ziekenhuisbed, waar telkens andere akoestische en sensorische behandelingen uitgevoerd worden, variërend in duur en intensiteit. Soms hebben ze een relaxerende werking, soms

werken ze energieopwekkend, uitzonderlijk laten ze de toeschouwer even schrikken. Er zijn meditatieve video's, basshakers aangesloten op de bedden om een lichamelijke beleving van het geluid te versterken plus een behandeling met sinusgolven waarvan de frequentie gebaseerd is op Indo-Tibetaanse theorie van de vadachakra. De installaties werden deels ontworpen door Staalplaat Soundsystem zelf, maar ook andere kunstenaars werden uitgenodigd om bijdragen te leveren, zoals Simon Wickham-Smith, Mark Bain, BMB.con, GX Jupitter Larsen en de videomaker Bas Van Koolwijk. *Hot Shaking* is bijvoorbeeld een behandeling met een elektrische deken, een 1000W-theaterlamp en een blinddoek. De deken is uitgerust met geluidstransmitters die stukken afspelen van Adham Hafez Cairo, een vocalist en componist die aan de Helwan Universiteit in Caïro opgeleid werd. Staalplaat Soundsystem zelf ontwikkelde onder meer de Electro Pattern-therapie. Tijdens deze therapie worden elektro-massagepads aangebracht op het lichaam van de patiënt, de pads sturen ritmische patronen, afkomstig uit stukken van Ryoji Ikeda, door het lijf van de patiënt.

Els Viaene

Geluidsartieste Els Viaene begon als reportage- en documentairemaakster voor de nationale radio. Als kunstenares gaat haar belangstelling vooral uit naar de structuren en natuurlijke ritmes van 'found materials' en 'field recordings'. Met dit materiaal creëert ze composities, live performances en architecturale installaties: geluidslandschappen waarin de luisteraar kan afdwalen in een denkbeeldige organische omgeving. Telkens spelen haar interventies in op de perceptie en tonen ze aan hoe zien, horen en beleven met elkaar interfereren. Daarnaast speelde Els Viaene een centrale rol in *Exploring the Room*, een audioperformance van Lab[au] uit 2006 en trad ze eerder ook op in Netwerk en op Happy New Ears. Onlangs werkte ze mee aan nieuw werk van Herman Asselberghs, Yves Coussement en Manon de Boer. Ook maakte ze soundtracks voor films en video's van Annemie Maes, Everlyn Nicodemus en Roman Kirschner.

The Mamori Expedition Testbed 1:3 799

In het najaar van 2009 verbleef ze in residentie in het Mamori Artlab, een studio die gelegen is aan een meer in het Amazonewoud in Brazilië. Het meer, Lake Mamori, is een omgeving met eindeloos variërende natuurlijke *soundscales*, gaande van de kakafonie van duizenden kikkers tot de subtiliteit van insecten die hun zachte geluiden op elkaar afstemmen en synchroniseren. Het opzet van de residentie was te onderzoeken hoe deze veelgelaagde impressies weergegeven kunnen worden zonder dat de ongewone schakeringen ervan verloren gaan. Tijdens een tocht door het oerwoud opteerde Els Viaene ervoor om de geluiden uit het woud te registreren met een microfoon terwijl ze ook de GPS-locatie van het geluid registreerde. Op basis van de gegevens van de GPS kon het auditieve parcours gereconstrueerd worden. In Netwerk bouwde Els Viaene een schaalmodel van de oorspronkelijk route, bestaande uit een aantal waterbassins waarin de geregistreerde geluiden onder water afgespeeld worden, ongemonteerd en onbewerkt. De toeschouwer krijgt geen afgewerkte 'score' te horen; door middel van een hydrofoon kan hij/zij een eigen auditief parcours kunnen uitstippelen.

Met steun van:

